

SLUNÍČKO V MIKROVLNNÉ TROUBĚ

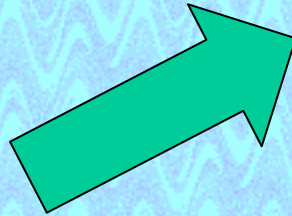

Dr. Ing. Vladimír Církva

Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i., Praha
Laboratoř procesů ochrany prostředí

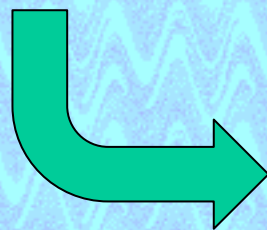
Mikrovlnná trouba

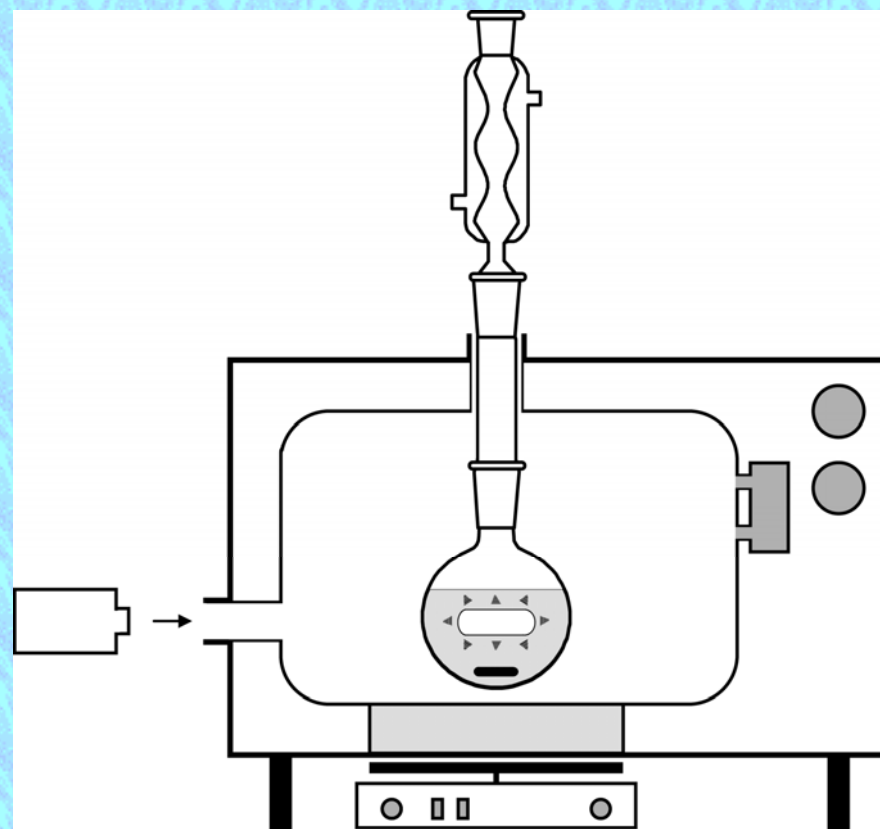
Zářivka

Světlo v mikrovlnné troubě

Mikrovlnný fotoreaktor

KLASICKÝ SYSTÉM

1 - UV lampa

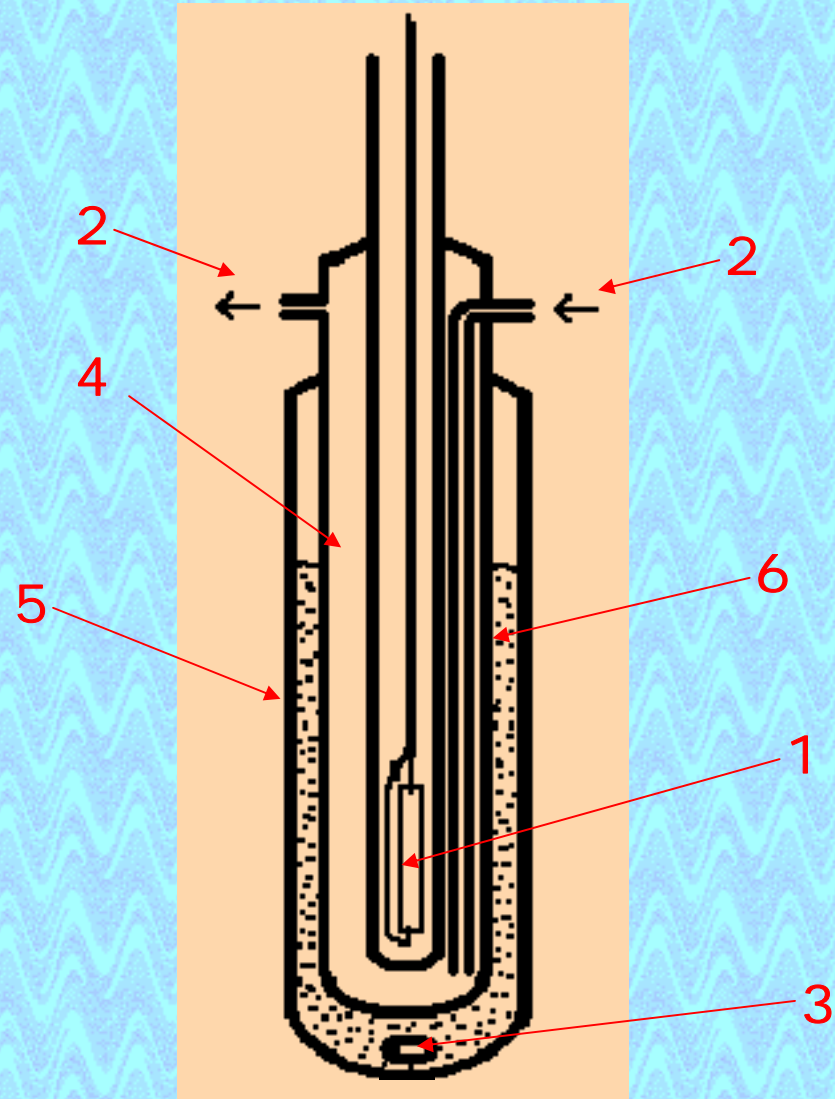
2 - chladící voda

3 - míchadlo

4 - chladič lampy

5 - vnější plášť fotoreaktoru

6 - ozařovaný roztok

FOTOCHEMIE v mikrovlnném poli

= kombinace **UV/VIS** a **mikrovlnného** záření

$\lambda \approx 180 - 700 \text{ nm}$

$E \approx 660 - 170 \text{ kJ/mol}$

$\lambda \approx 12 \text{ cm}$

$E \approx 1 \text{ J/mol}$

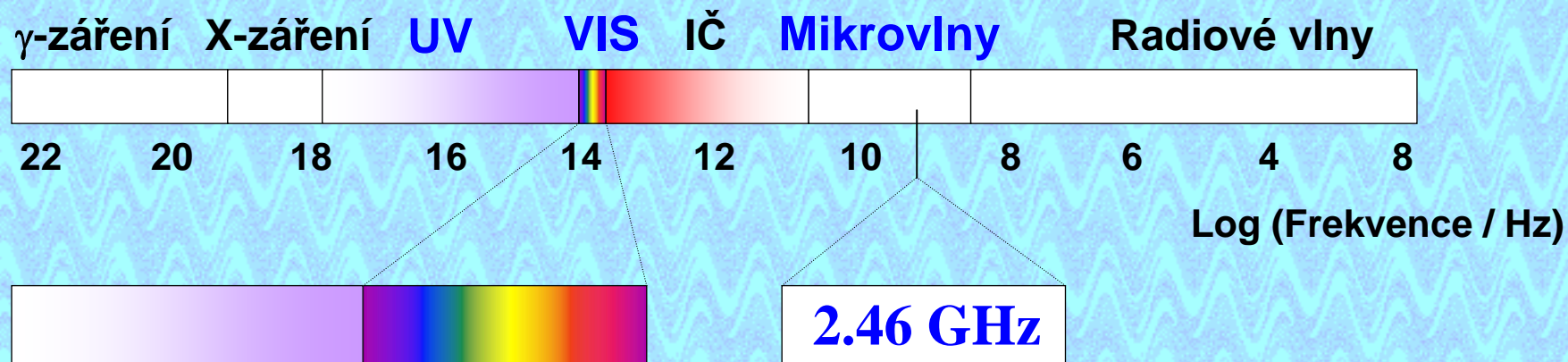
Vazebné disociační energie [kJ/mol]

C-H 413

O-H 366

C-C 348

O-O 145

Bezelektrodová výbojka

- možnost volby náplně
- jednoduchost ozařování
- lze i za vyšších teplot
- komplikace pro delší časy

Klasická Hg výbojka

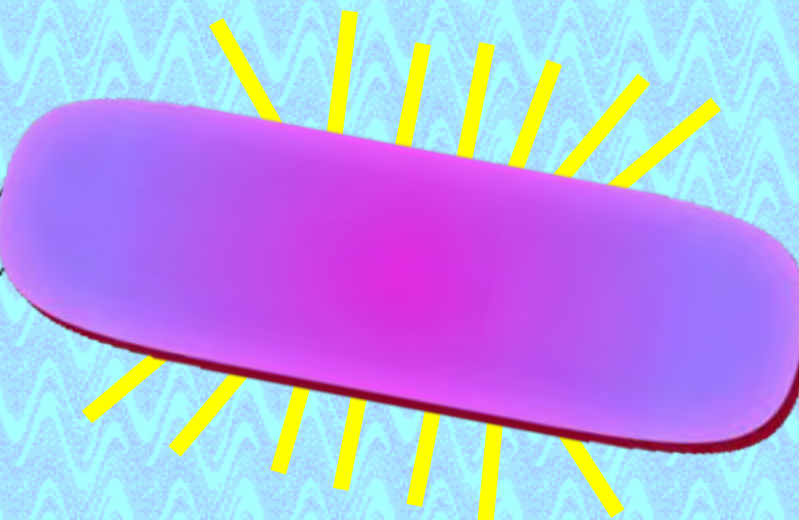
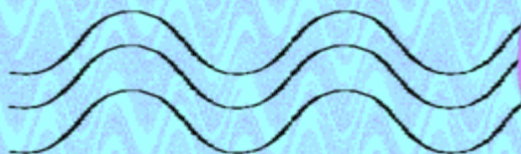
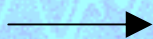

- náplň daná pouze Hg
- komplikace s ozařováním
- nutnost chlazení
- vhodné pro delší časy

Bezelektrodové lampy

angl.: Electrodeless discharge lamps (EDLs)

mikrovlny

UV

- ◆ skleněná obálka (20 x 40 mm)
- ◆ plnicí materiál Hg (2.5 μ l), S (5 μ g)
- ◆ argon (0.1 - 20 Torr)

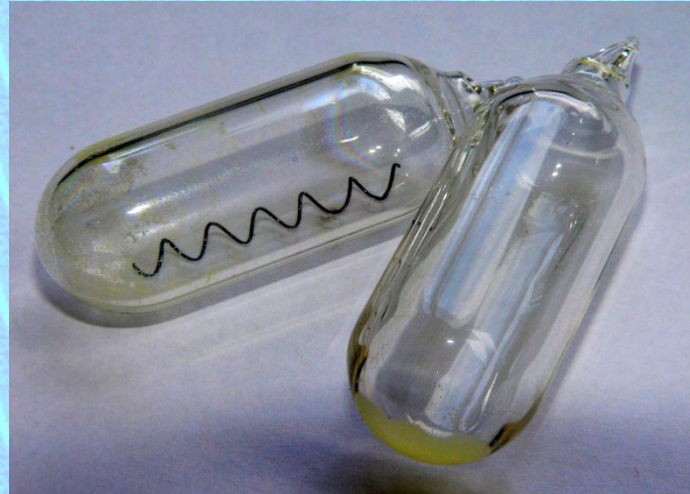
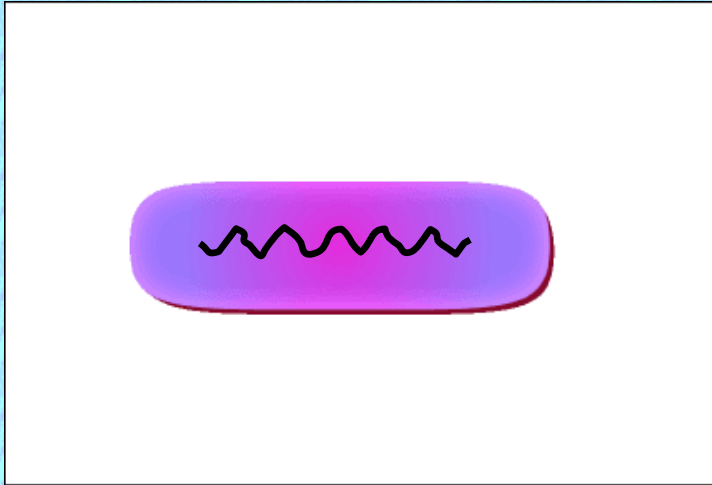

Mechanismus UV výboje u lamp

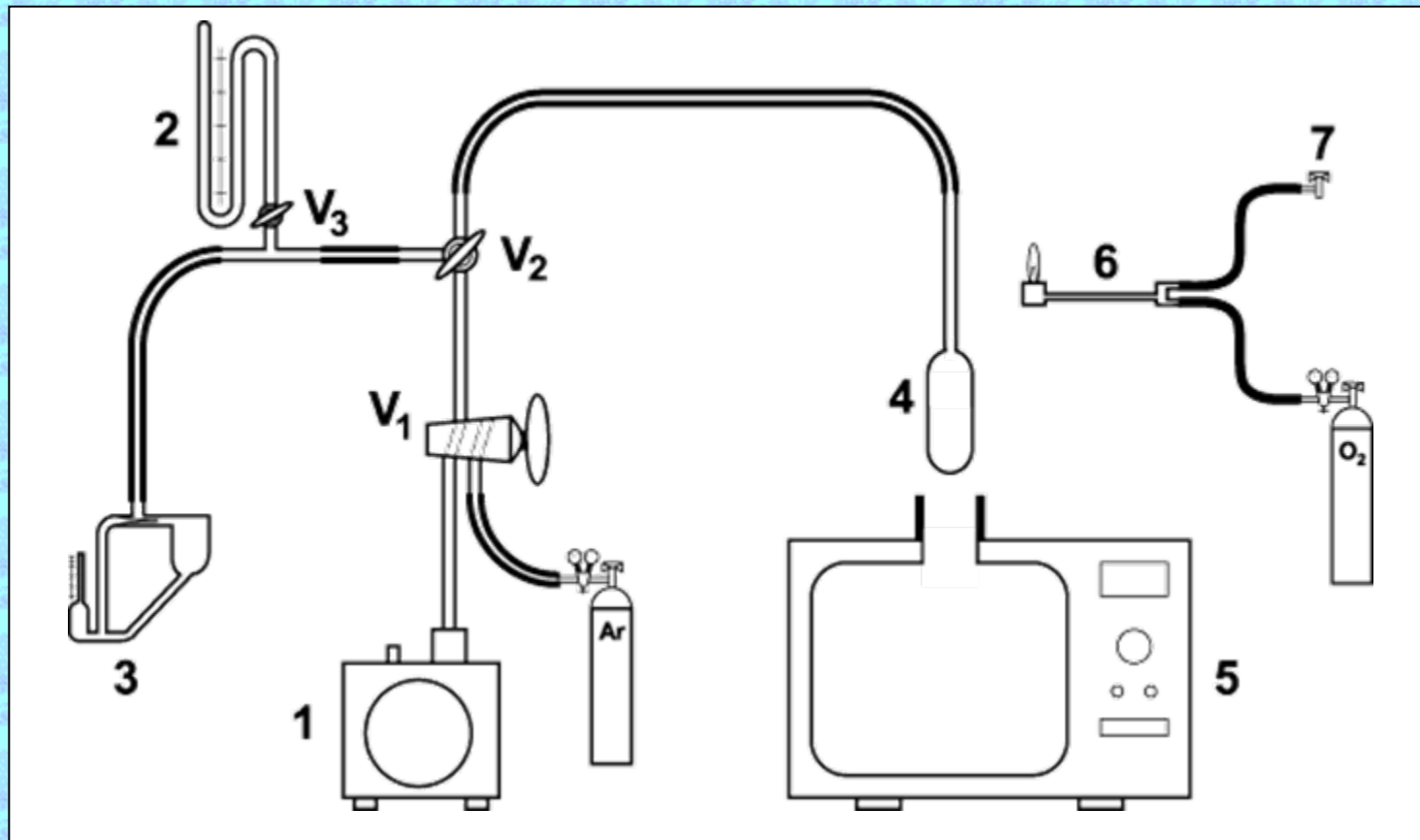
Bezelektrodové lampy se zahřívací spirálovou anténou

♦ spirálová anténa: délka = $\frac{1}{4} \lambda_{\text{MW}} = \frac{1}{4} 12.2 \text{ cm} = 3 \text{ cm}$

anténa zvyšuje excitační výkonnost lamp

Aparatura pro přípravu bezelektrodových lampiček

1 - vakuová pumpa
2 - Hg manometr (0-200 Torr)
3 - McLeod manometr (0.01-10 Torr)

4 - ampule (Pyrex)
5 - modifikovaná MW trouba
6 - hořák   7 – zemní plyn

Video

OHODNOCENÍ VYROBENÝCH LAMP

Tří-hrdla baňka (500 ml), hexan (150 ml), mikrovlnný výkon 600 W

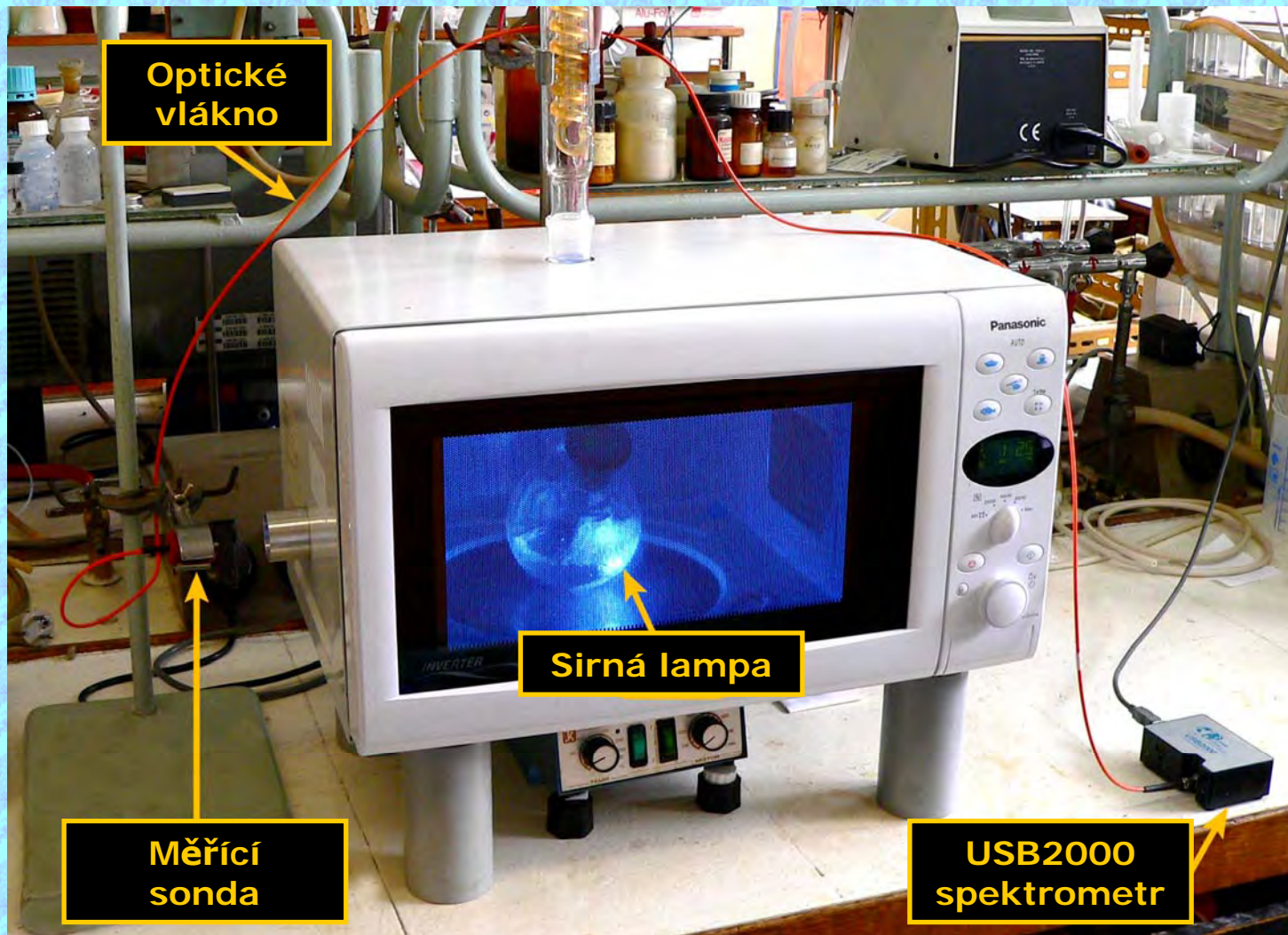
a) Fyzikální měření → emisní spektra

- ◆ USB2000 spektrometr s optickým vláknem
- ◆ operační software OOIIrad
- ◆ kalibrační standard LS-1-CAL

b) Fotochemické měření → *cis-trans* fotoisomerace stilbenů

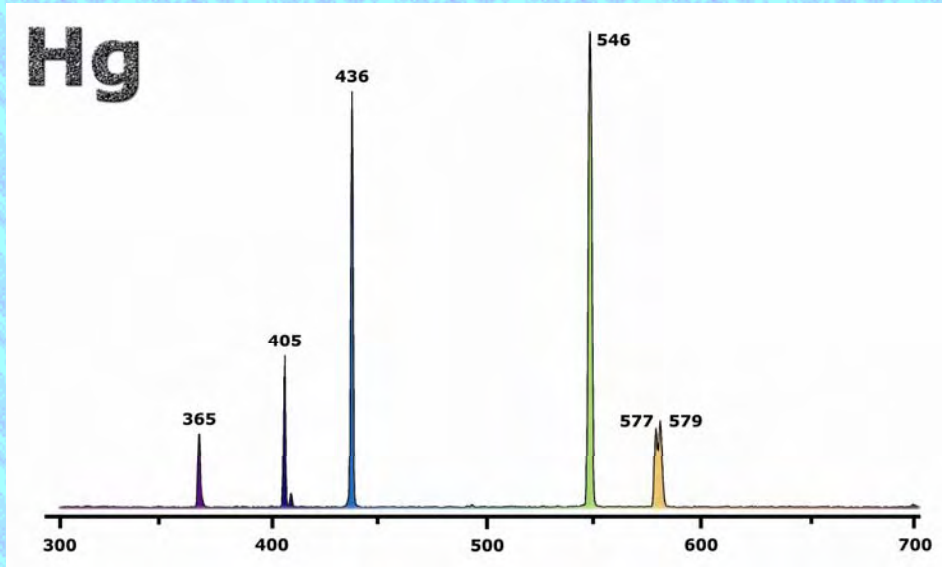
- ◆ NMR trubice (0.5 ml)
- ◆ 0.1 M roztok stilbenů

Měření spekter lamp (Panasonic, NN-Q543)

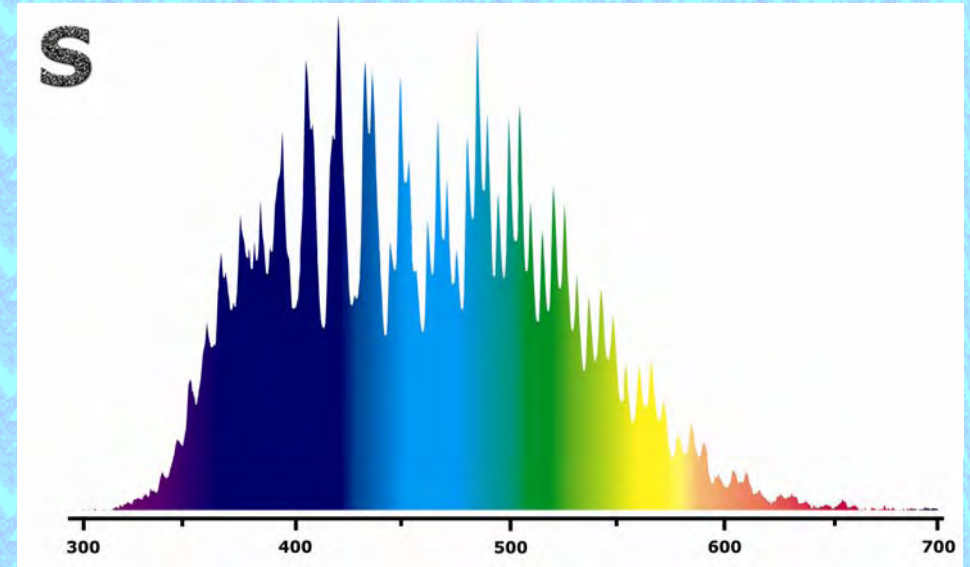

Spektra Hg- a S-lamp v Pyrexu

Čárové emisní spektrum

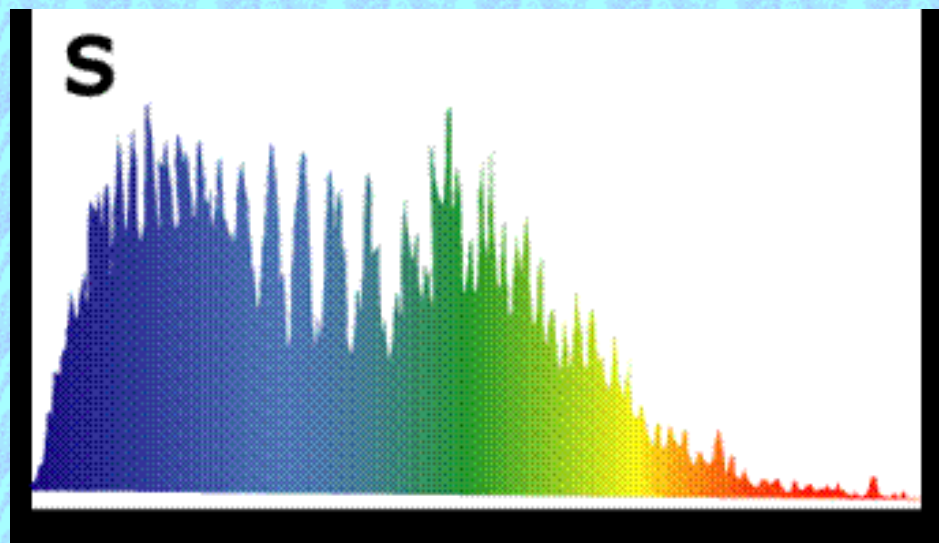
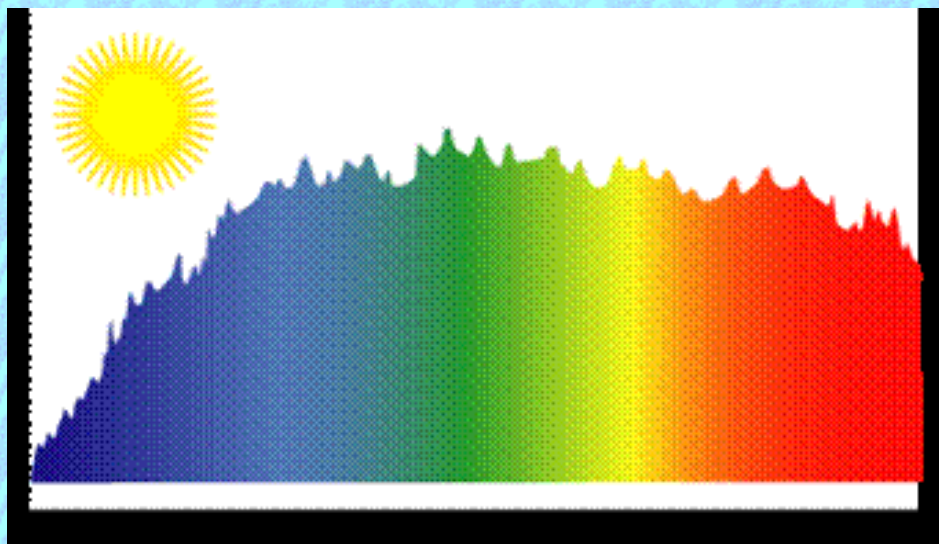
Pásové emisní spektrum

[P. Müller, P. Klán, V. Církva, *J. Photochem. Photobiol. A: Chem.* 158 (2003) 1]

[P. Müller, P. Klán, V. Církva, *J. Photochem. Photobiol. A: Chem.* 171 (2005) 51]

Sluneční spektrum

OHODNOCENÍ VYROBENÝCH LAMP

Tří-hrdla baňka (500 ml), hexan (150 ml), mikrovlnný výkon 600 W

a) **Fyzikální měření** → **emisní spektra**

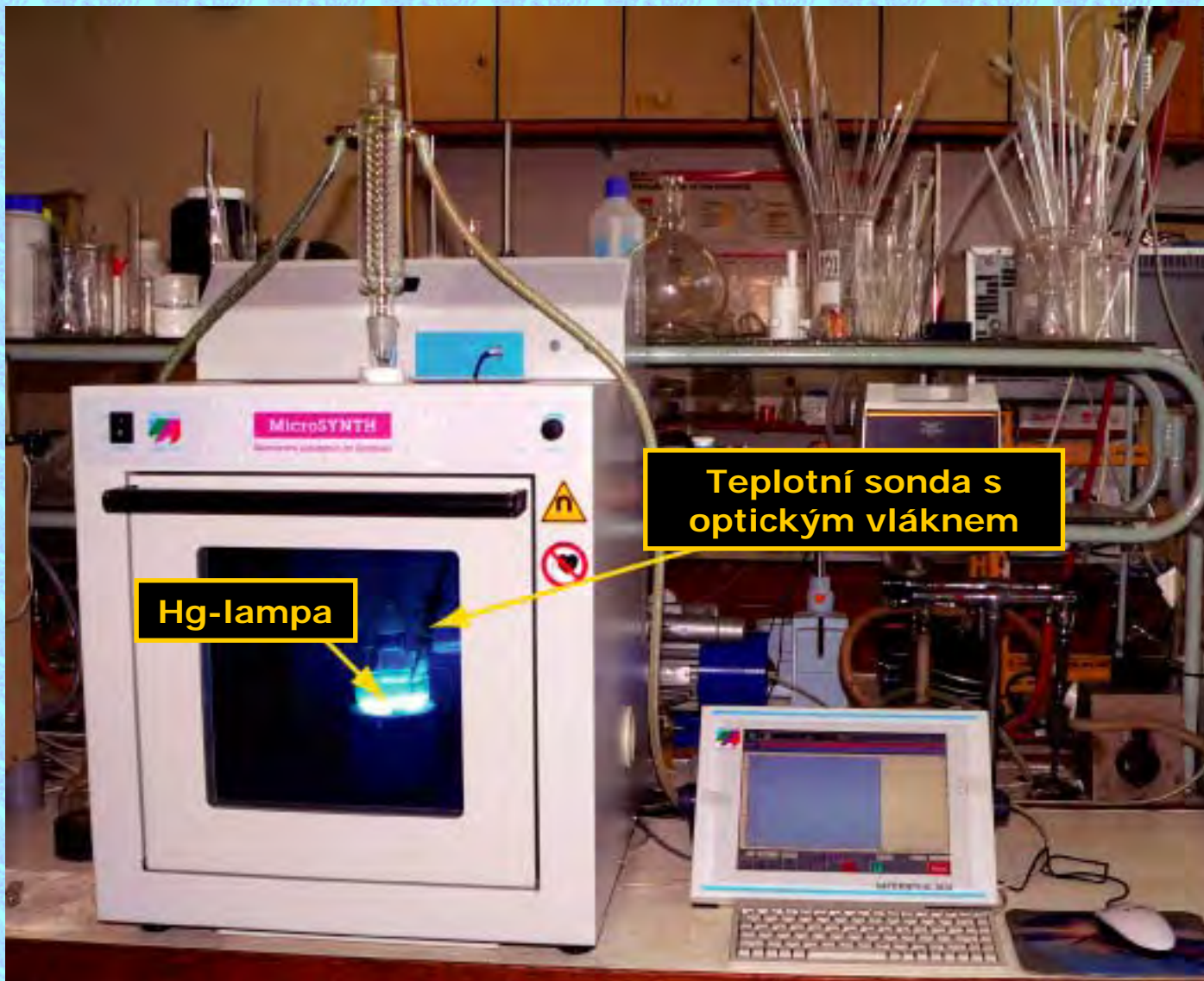
- ◆ USB2000 spektrometr s optickým vláknem
- ◆ operační software OOIIrad
- ◆ kalibrační standard LS-1-CAL

b) **Fotochemické měření** → ***cis-trans* fotoisomerace
stilbenů**

- ◆ NMR trubice (0.5 ml)
- ◆ 0.1 M roztok stilbenů

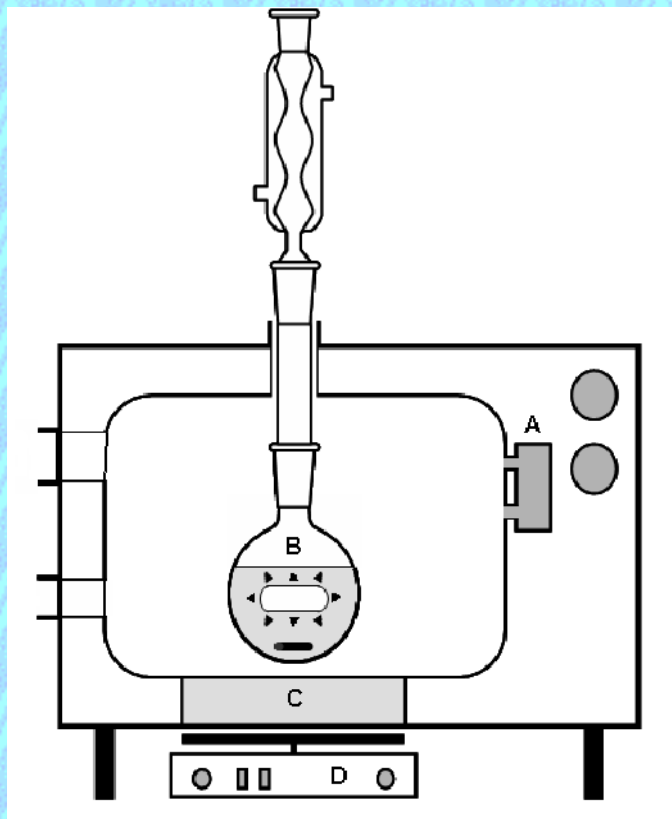

Testování bezelektrodových lampiček (MicroSYNTH, Milestone)

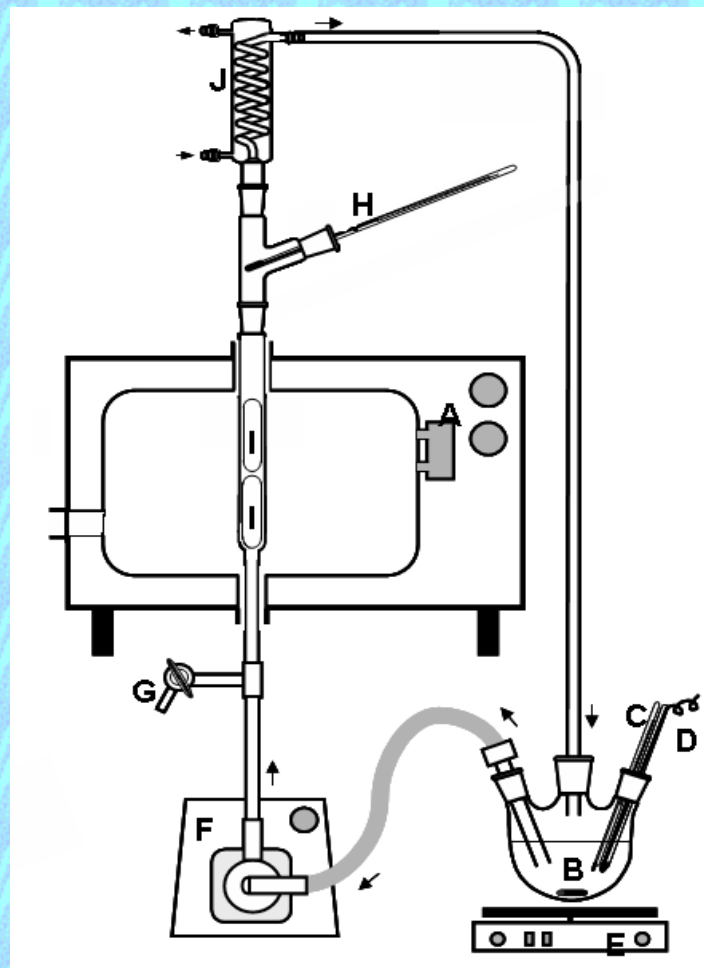
Experimentální uspořádání

vsádkový systém

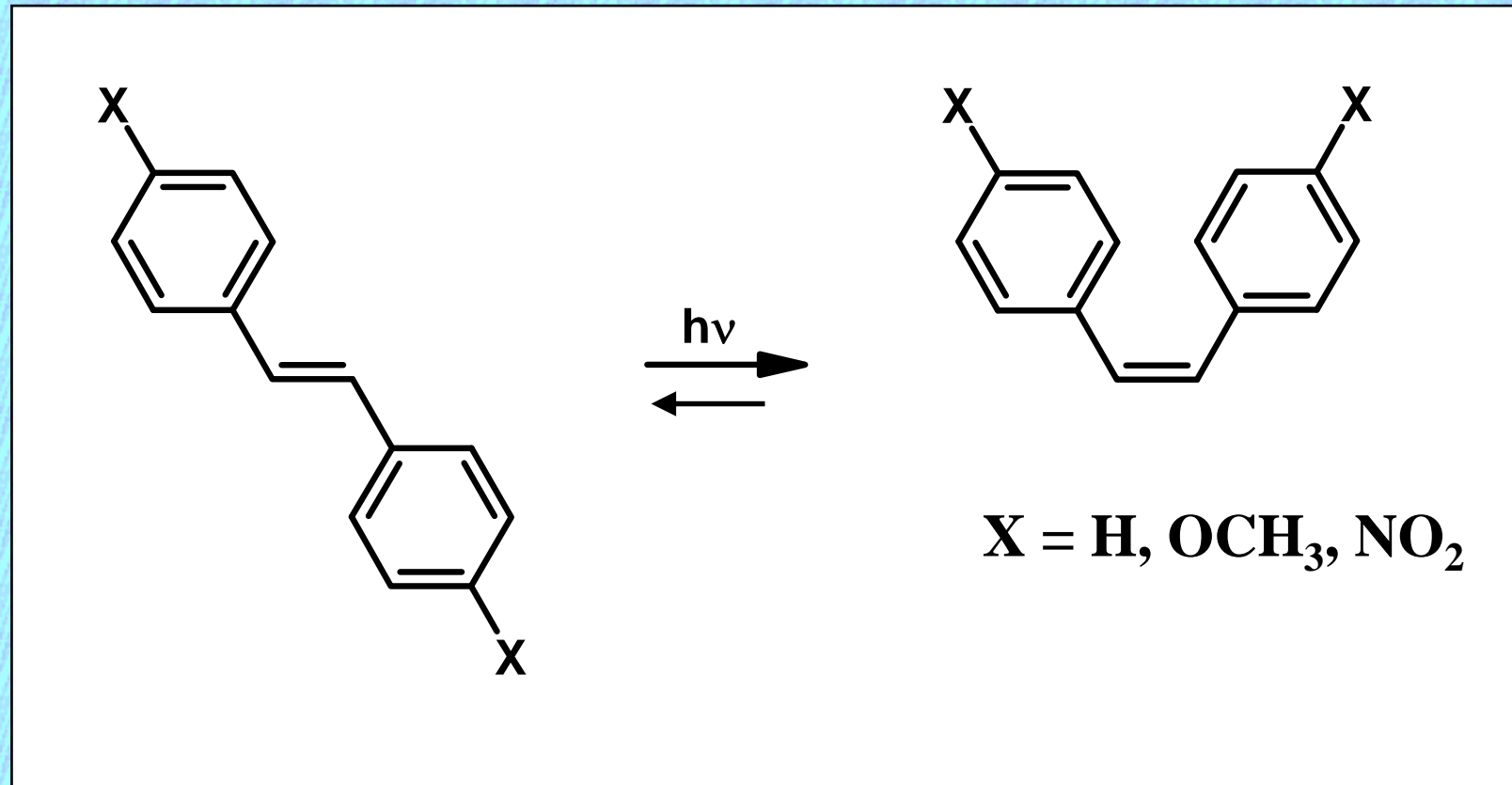
- A - magnetron
- B - reakční směs s EDL a mag. míchadlem
- C - hliníkový talíř
- D - mag. míchačka

průtočný systém

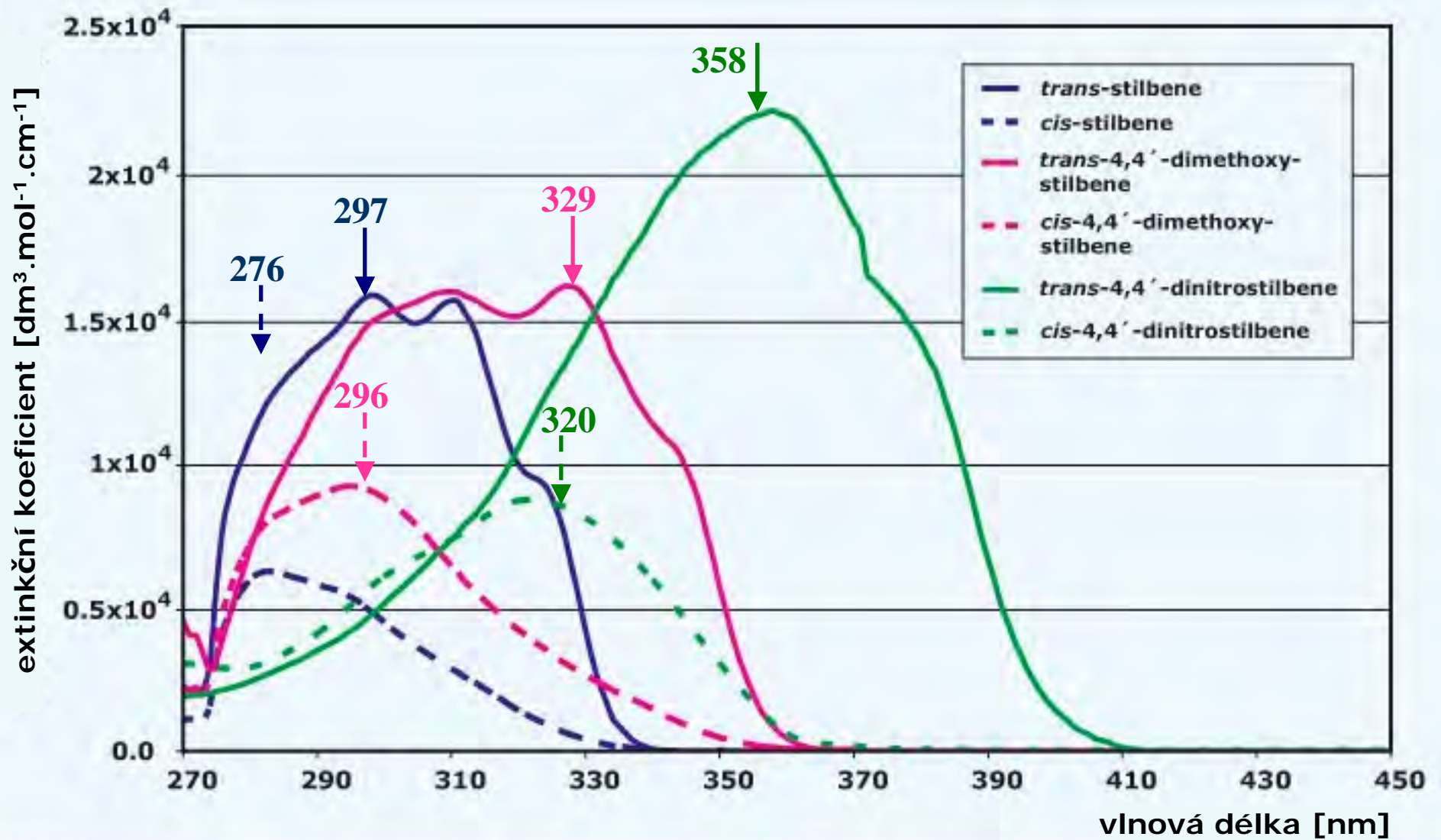

- A - magnetron, B - zásobník reakční směsi s mag.míchadlem,
- C- teploměr (vstupní teplota), D - iontově selektivní elektroda
- E - mag. míchačka, F – čerpadlo, G - kohout
- H - teploměr (výstupní teplota), I - bezelektrodové lampy s vrstvou oxidu titaničitého, J - chladič

cis-trans Fotoisomerace stilbenü

Absorpční spektra stilbenů

Fotokatalýza
v mikrovlnném poli
pomocí TiO₂

Fotokatalýza

- tzv. pokročilé oxidační procesy
- synergický účinek **fotokatalyzátoru** a **UV záření**

TiO₂:

$E_{\text{anatas}} = 3,2 \text{ eV}$

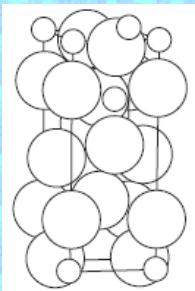
$E_{\text{rutil}} = 3,0 \text{ eV}$

$\lambda < 380 \text{ nm}$

vysoká aktivita

nízká cena, netoxičita

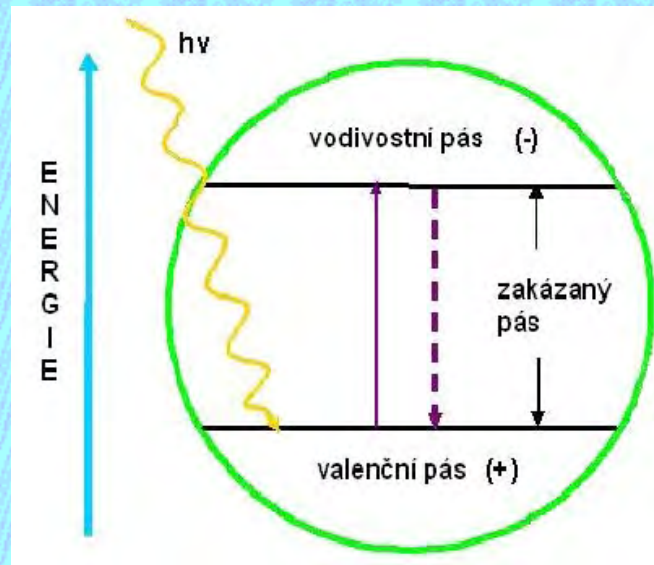
chemická stabilita

anatas

oxidační potenciál gen. děr **+2,5 V** vs. SHE
a elektronů **-0,7 V** vs. SHE

ZnO = 3,2 eV
CdS = 2,4 eV
WO₃ = 2,8 eV
 α -Fe₂O₃ = 3,1 eV
Fe₂O₃ = 2,2 eV

$$E = h \cdot \nu = E_{\text{CB}} - E_{\text{VB}}$$

oxidace substrátu

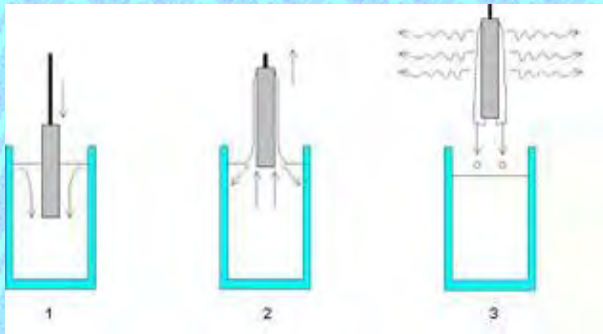

Tvorba tenkých vrstev

Metoda „dip-coating“ (potahování)

1- ponoření substrátu 2- vytahování
3- odpaření organického rozpouštědla

- tloušťka filmu je dána rychlostí vytahování substrátu a viskozitou solu
- vrstvy bez povrchových poruch
- vysoká optická kvalita
- 20 nm - 50 μm

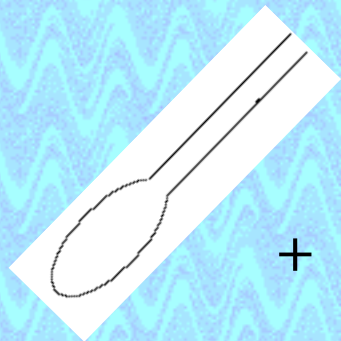

ovládací panel

držák vzorků

nádoba na sol

Potahovací zařízení

+ 2,5 μl Hg
+ nerezová spirála
argon (20 Torr)

skleněný obal-Pyrex
20 x 40 mm

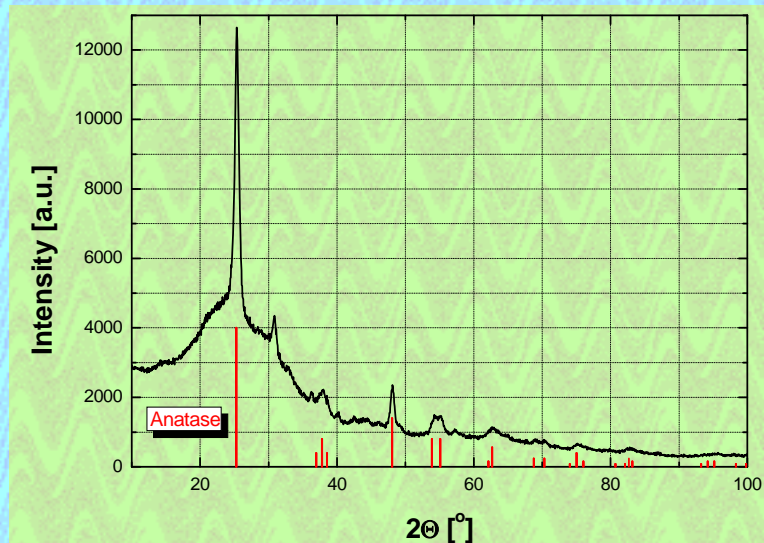
zdroj záření a katalyzátor:

- vrstva TiO_2 na vnitřní stěně reaktoru
- vrstva na samostatných válečcích nebo kroužcích

Charakterizace TiO₂ (I)

Rentgenová difrakční analýza

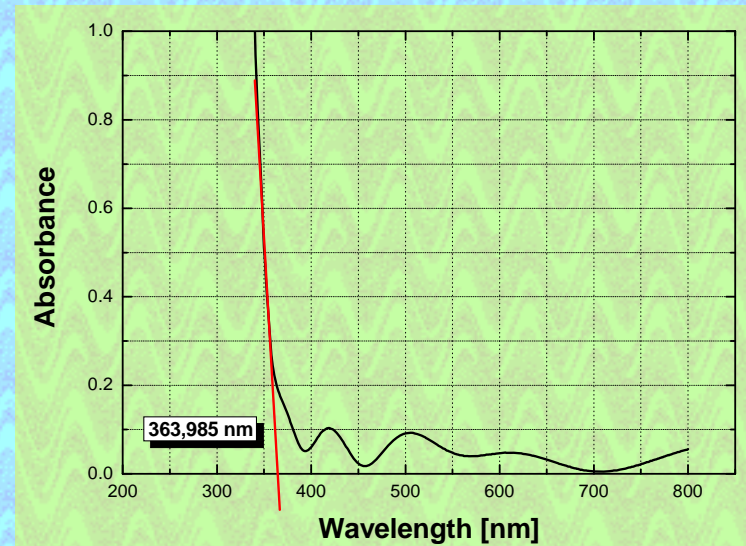
- stanovení krystalografické struktury
- velikost krystalitů

anatas s částečným podílem amorfní fáze
velikost krystalitů pod 10 nm

Uv-Vis absorpční spektroskopie

- absorpční hrana

absorpční hrana 364 nm

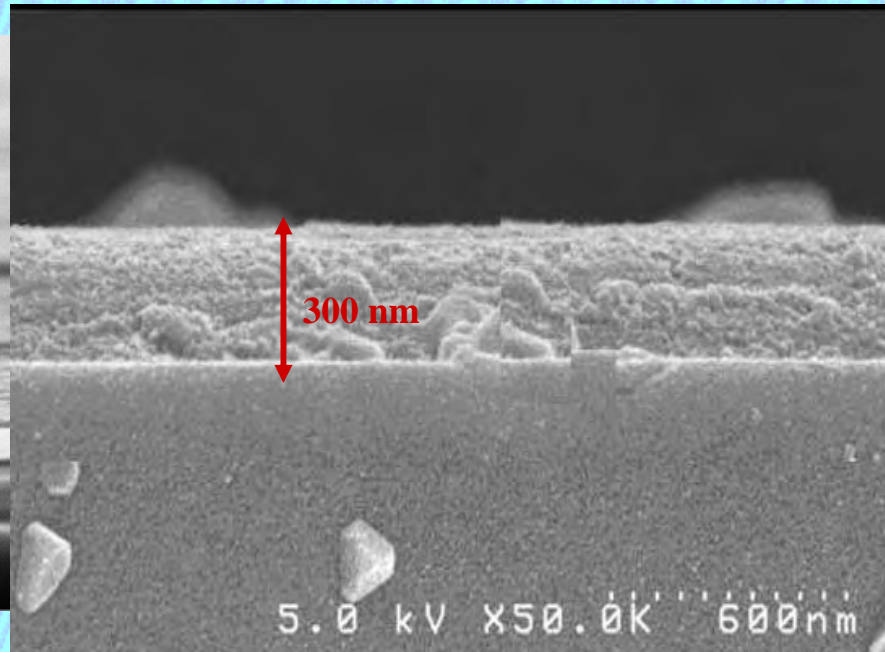
Charakterizace TiO₂ (II)

Skenovací elektronový mikroskop

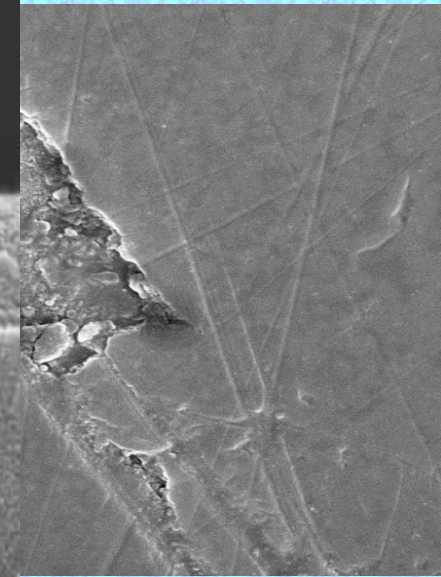
- fotografie povrchů
- tloušťka vrstvy (nepřesné)

řez

hladký
povrch

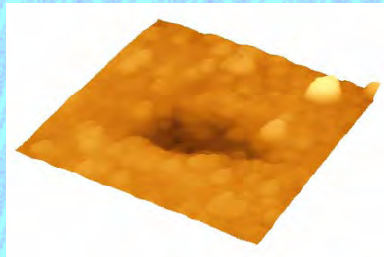
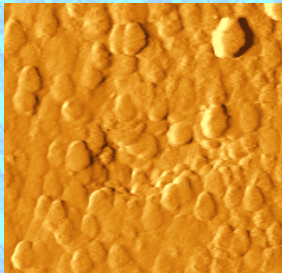
povrchová
deformace

Charakterizace TiO₂ (III)

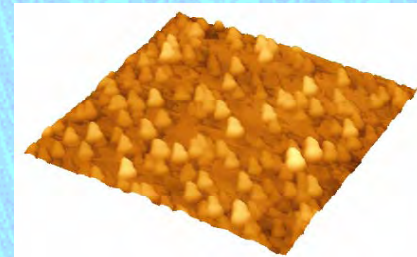
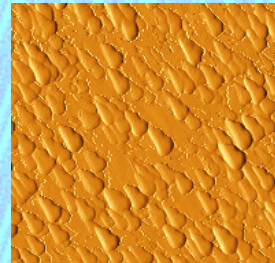
Mikroskopie atomárních sil (AFM)

- fotografie povrchů (1000 nm x 1000 nm)
- relativní drsnost povrchu (rms = Root Mean Square)

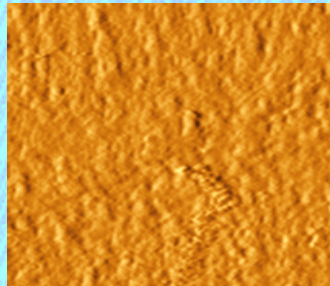
rms = 3,14 nm

rms = 1,79 nm

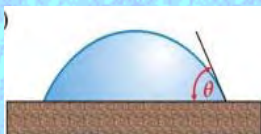

rms = 0,32 nm

Charakterizace TiO_2 (IV)

Kontaktní úhel

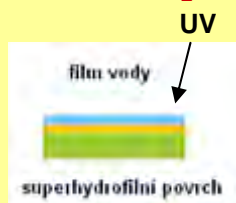
$\theta > 90^\circ$ hydrofobní povrch

$\theta < 90^\circ$ hydrofilní povrch

Zařízení pro měření kontaktního úhlu
See System

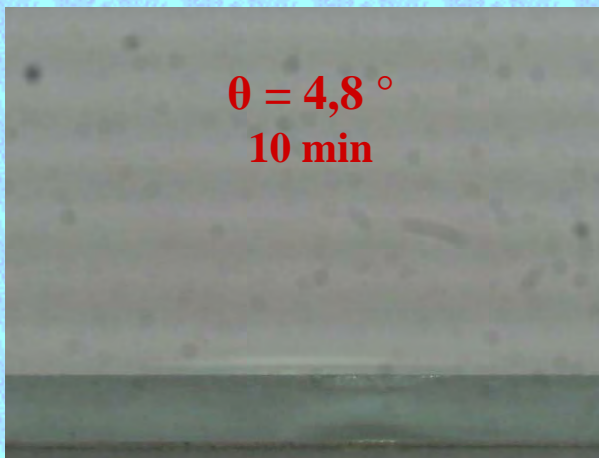
Fotoindukovaná superhydrofilita TiO_2

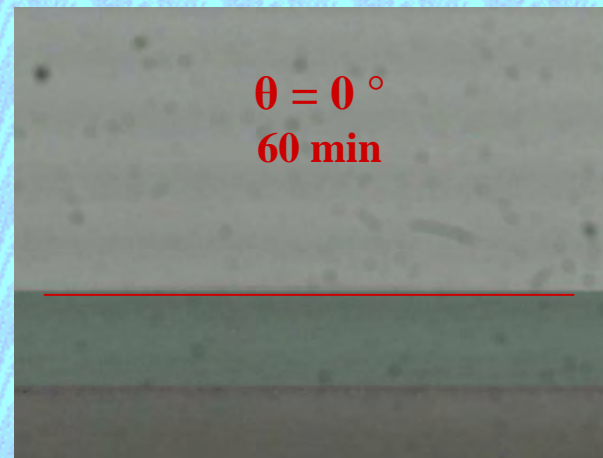
$\theta = 51,5^\circ$
neozářený povrch

$\theta = 4,8^\circ$
10 min

$\theta = 0^\circ$
60 min

Závěry

- 1) Příprava bezelektrodoých lamp (EDLs) v laboratoři**
- 2) Fotochemické aparatury v mikrovlnném poli (vsádkový vs. průtokový fotoreaktor)**
- 3) Hg-EDL, S-EDL aplikované na fotochemické reakce**
- 4) Fotokatalýza v mikrovlnném poli s pokrytými EDLs**

Poděkování

1) **Leona Vlková, Milan Hájek, Stanislav Relich,
Hana Žabová**

– **Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i.**

2) **Doc. Petr Klán**

– **Masarykova Universita, PŘF,
Katedra organické chemie, Brno**

3) **Grantová agentura ČR (GAČR 104/06/0992)**

– **finanční podpora**

Klán P., Círka V. (A. Loupy Ed.)

19. kapitola

Microwaves in Photochemistry (Mikrovlny ve fotochemii)

str. 860-897

